

Vuli ka Vakatokai na Arts kei na Science

YAKAVI NI SIGA TABU

Vulica Na Vuli Ni Macawa Oqo: *Roma 1:18–21, Same 19:1–6, 96: 9, Vakatekivu 3:6, 1 Timoci 6, Vakaibalebale 1, Job 38.*

Wiligusu: “Sa tukuna na lagilagi ni Kalou ko lomalagi; ka sa vakatakila na cakacaka ni ligana na maliwa levu” (*Same 19:1*).

Na vuli e okati kina na ka e vakatokai na “Arts kei na Science.” Nida vulica se vakatavulica na ka ruarua oqo (Arts kei na Science) ena rai vakaivolatabu, na cava e dusia tiko? Eda vakatakila wale tikoga na veitikina digitaki mai na iVola Tabu me veiganiti vakatabakidua kei na dua na yasa ni kena vulici na veika vakawainimate se itukutuku makawa ni veika e cakava na liga, me kenai vakaraitaki? Ena kena vakayacori oya, sa na rawa nida vakaveiwekanitaka vata na lesoni e vakatovotovotaki ki na kaukauwa e veivakurabuitaki ni Nona a bulia na noda vuravura na Kalou. Ia me tiki ni dua nai vola ni vuli nai Vola Tabu e se dua tikoga na tiki lailai ni vuli vakalotu—na vuli o koya e veivakabulai.

Me yaco me cakacaka vakavinaka mataqali vuli vakaoya, eda na gadreva kina na Vosa ni Kalou me vakatakila na vulici ni bula vakaivakarau, mai na kawa tamata ki na vulici ni veika bula somidi. Kevaka e sega oya, sa na rawa nida na vakayalia na vakaitamera ni Kalou oqo, na Nona kaukauwa vaka Dauveibuli kei na Daunivakatulewa ni noda vuravura. Ena noda vulica meda raica na gaunisala e raica kina na Kalou na taucoko ni bulibuli ni ligana ni ka bula ka tiko na kedrai naki, eda na qai kila vakavinaka sara na mataqali bula vakaivakarau cava eso ena dodonu me vakatavulici.

Ena macawa oqo eda na vulica tiko kina na veiyavu eso eda na rawa ni vakatavulica kina na veivuli ka vakatokai na Arts kei na Science ena rai ni Lotu Vakarisito kei na rai nei vuravura.

*Vulica na lesoni ni macawa qo mo vakarau kina Siga Tabu ni Tiseba 5.

Na Turaga Duaduaga

E tiko nai vakadinadina ni bula tiko na Kalou ena veika kece e a bulia. Nai tuku-tuku oqo sa dautukuni vakawasoma ka sa laki yaco mevaka ga e dua nai tukuni. Nida vakasamataka, na loma ni Kalou ena Nona bulia na vuravura oqo, o koya sa mai vakacacana tiko na tamata, sa na qai rawa nida volekata yani na gaunisala eda na rawa ni vakatavulica kina vakavinaka na “Arts kei na Science”.

Taura mada na gauna ni nona tubu e dua na tamata me kenai vakaraitaki. Na vulici ni bula ni veika bula e tukuna veikeda ni dua na bula vou e basika mai ena dua na yaloka ka sa laki yaco me matua ni oti e ciwa na vula. Eda raica rawa kina ni vakatakilakila ni Nona loloma na Kalou Dauveibuli e kunei ena veiyasa kece ni nona tubu e dua na ka bula: me tekivu mai na tatuki ni nona uto ni dua na tina. Ni sa tubu e dua na gone mai na ketei tinana sa na tubu vaka-kina na ketei tinana e matana. Sa na yaco me na qaqarauni tiko na tina ena nona namaka tiko na luvena, mevaka sara ga na Nona qaqarauni na Tamada vakalomalagi vei ira na luvena.

Wilika na Roma 1:18–21, Same 19:1–6, kei Niemaia 9:6. Na cava era kaya me baleta na cakacaka ni veibuli ni Kalou na Dauveibuli?

Ni oti e 6,000 na yabaki ni valavala ca kei na udolu ni yabaki mai na gauna e a luvuci kina na vuravura, e basika kina e dua na ivakadinadina levu ni kaukauwa, e sega ni baleta ga ni o Koya na Kalou na noda Dauveibuli, ia na kaukauwa ni loloma kei na veikauwaitaki ni Kalou na noda Dauveibuli. E na kena rui kaukauwa, e kaya kina ko Paula ena Roma 1:18–21, ni ko ira kece era biliga tani na Kalou oqo, ena sega na nodra iulubale ena siga ni veilewai, baleta ni vuqa na ka sa rawa nida na vulica mai na veika kece e sa cakava. Ena sega ni rawa mera kaya ni ra sega ni kila.

Vakauasivi ena siga kei gauna sa na yaco kina me lewe vuqa na tamata mera sa sokalou ki na veika e buli, ka sega ki Vua na Dauveibuli, ka sa rui ka bibi kina na vuli vakalotu ena vuli ka vakatokai na “Arts kei na Science,” ena vakanananu ni o Koya na Kalou e Dauveibuli ka Lewa na veika kece era basika tu oqo. Ke dua na vakanananu e sega ni duavata se biuti Koya tani na Kalou ena rawa ni veivakacalai. Ena vuli vakavuravura, na ka kece e rawati ga ena cakacaka, ena vakanananu ni sega na Kalou; na vuli vakalotu me na kakua ni sikalutu ena dai koya, se cakacaka vakaveivolekati kei na yavu ni vakanananu ni sega na Kalou. Se sala cava ga, na tamata ena sega ni levea rawa na veicoriti ni veika lasu.

Vakasamataka mada na levu ni veika e veivakurabuitaki ena noda vuravura, ni oti sara madaga nai valavala ca. Ena rawa vakacava meda na nuidei ka vakacegu tiko, vakauasivi ena gauna ni veivakato-volei kei na rarawa vakatamata yadua?

Na Totoka ni Bula Savasava

Na Same 96:9 e kaya, “Dou lotu vei Jiova ena Nona vale tabu sa savasava, dour ere e matana na vuravura kecega. Eda na kila vakacava na vakananano oqo, “na totoka ni bula savasava”? Na cava na kenai balebaile ki vua e dua na tamata Lotu Vakarisito, ka cava ena dononu me vakaukauwataka kina na veika eda vakatavulica me baleta na vuli tara kei na totoka ni veika ena salavata mai?

E dina ga ni dautukuni ni “totoka e tiko ga ena matana o koya e raica,” meda kakua ni guilecavi Koya e a bulia na mata (raica na Vakaibalebale 20:12). Ena dodonu meda na qarauna meda na kakua ni sokalou ki na dua na ka e buli (vuli ena noa), mai na totoka ni veika buli sa na rawa ni da na vulica mai kina na veika me baleti Koya na Kalou, ka vakauasivi na talei ni Nona loloma. Kevaka e se rairai totoka tikoga na noda vuravura bale oqo, sa na qai vakacava sara na kena totoka ni se bera ni qai bale ki nai valavala ca? Sa na vakatavulici keda ni Kalou e daubulia na veika totoka.

Na vulici ni cakacaka ni liga kei na vakadikevi ni veika bula ena dodonu me vakavolekatitaki meda ki na itovo kei na loma ni Kalou. Baleta eda tiki tiko ni cakacaka ni liga ni Kalou, ka sa na rawa talega ki veikeda meda vulica na kedai tuvaki ena mata ni Kalou ena vukui Karisito.

“Na Kalou ena cakava mera marautaka na luvena na cakacaka ni ligana kei na totoka e vakasuluma tu kina na noda vuravura oqo. O Koya e taleitaka na veika totoka, ia mai na veika kece e rairai totoka e taudaku, o Koya e taleitaka na totoka ni tovo; E gadreva meda bucina na bula savasava kei na bula rawarawa.”—Ellen G. White, *Steps to Christ*, p. 85.

Wilika na Vakatekivu 3:6. Na cava e vakatavulica ki veikeda me baleta na totoka duaduaga e sega ni yaga me totoka se savasava? Raica na Vakaibalebale 6:25, 31:30.

Mai na veika kece e a cakava na Kalou, e tiko na meca me moica ka vakacacana. Ena sega ni dodonu meda kurabuitaka, baleta na totoka oya kei na kenai naki ena rawa ni vakayagataki talega ki veikeda. Vakauasivi ena veicakacaka ni liga, vuli vakalotu, ka yavutaki mai na i Vola Tabu, ena dodonu me vukei keda meda vulica meda na dauqaraqarauni me kila ni sega ni veika totoka kece e vinaka se savasava.

Na cava eso na ka totoka e sega ni savasava ka vinaka? Se, cava e so n aka totoka ena rawa ni vakadukadukalitaki ka vakacacani, vakatau mai na kenai tuvaki? Nai vakatagedegede cava eda na vakayacora me kunei kina na kena duidui?

Kena Dau-ni-veivakacalai

Na noda vuravura sa vutucoqa tu ena veivakasama vakavuku ka sa sega ni dokai kina na Kalou. Era lewe vuqa era kaya ni sega ni dodonu ki na Lotu Vakarisito me lako curuma na buturara ni veivanua kilai levu vakaoqo. Sa dodonu kina me na vakasamataka sara vakavinaka na Lotu ni Kavitu ni Lesu Vakaruva mai, na nodra cakacaka ni veiqaravi vei ira na veitabana vakabisinisi eso, veivakacerecerei ena so na tabana ni veiqaravi, vakayagataki ni so na tabana ni vakau itukutuku.

E matata vinaka tu ena 1 Timoci 6, nai veimurimuri ena cava meda vakagalalataki keda mai kina, ia, e soli tale tikoga veikeda e vuqa sara na kenai vakamacala. Ena tikina e 9 kei 10, na cava e vakasalataki keda tiko kina ko Paula?

Wilika na vo ni veitikina ena 1 Timoci 6. Na cava eso na ka bibi e veitokoni tiko kina ko Paula eke?

Raica mada na 1 Timoci 6:20 na gaunisala e veivakasalataki kina ko Paula me baleta na “ivakavuvuli tani sa vakatokai vakailasu me vuku.” E dina ga ni cakacaka tiko mai ena duatani na vakanananu, ia na kena yavu e se yaga tiko-ga. Vakananuma mada na veitukutuku kece, vakavuvuli kecega, vakabauta kecega, sega ena gauna ga oqo, ia ena veitabagauna kece ni bula ni tamata, era rui cala. Na tamata sa na rawa ni kena dau ni veivakacalai.

Voleka ni 2,000 na yabaki, era nanuma tu na tamata vuku e vuravura, ni vuravura oqo e dabe dei koto ena loma donu ni univesi, ka ra qai ciri wavokita tu ko ira na veikalokalo kei na veivuravura tale eso. E vakayagataki kina eso na vakadidike kei na veika vaka-fika matailalai me tokona na vakabauta oqo, e dina ga ni dau laki yaco me cala ena kena vakanananu kecega. Sa na rawa ni da kaya kina ni ko ira na tamata vakaoqo era kena dau ni veivakacalai, ka sai koya oya na “ivakavuvuli vakatani sa vakatokai vakailasu me vuku.”

Na vakadidike ena gauna ni kua, e sa yavutaki tiko ena vakanananu ni bula e a tekivutaki mai ena bilioni na yabaki sa oti, vakacalaka ga, ka sega na Kalou kei na inaki e koto kina. Ena gauna vata ga oya, e babasika mai kina e vuqa sara tale na veivakavuvuli duatani ena yavutaki tikoga mai ena ivakavuvuli oqo. Na lesoni cava eda na rawa ni kauta tani mai, ena nona rawa ni yaco na tamata me kena dau ni veivakacalai? Ena rawa ni laki vakaukauwataka vakacava na vuli vakalou na vakanananu oqo kei na veivakavuvuli ni kena vakadikevi na ka?

Lialia kei na Vuku

Wilika na Vakabalebale 1. Na cava e vakatavulici keda kina me baleta na vuli Vakalotu dodonu?

Nai Vola Tabu e vakabibitaka na duidui e tiko me baleta na lialia kei na vuku. Nai vola ni Vakaibalebale e veivakananumi keda sara vakabibi me baleta na rerevaki ni vakarau ni bula lialia kei na veitokani vata kei ira na lialia. E mata-ta na kena duidui: Na Kalou e gadrevi ira na Nona tamata mera vakasaqara na vuku, vakamareqeta ka vakavutuniyautaki kina.

Ko ira na gonevuli era tauri “Arts kei ira era tauri Science” mera vakayagataka na nodra taledi me rawati kina na kilaka ka vakatoroicaketaka na nodra vulica na ka. Ko ira talega na qasenivuli mera vakatalega kina. Ena rawa ni vinaka edua e bulibuli ka vakavuku kei na matata ni dua e cakava na e vakarautaki vakamatau ena vuku kei na kilaka.

Ena rai vaka-Lotu, na cava nai balebale dina ni kilaka ena tarai ni Arts kei na Science kevaka e sega ni okati tiko kina na kena kilai na duidui ni dina kei na lasu, vinaka kei na ca? Na ka meda cakava, oya, meda kila vakalailai na nodra bula o ira era okati tu mera kena dau ena bulibuli ka e vuravura, me rawa nida raica ni totoka ni nodra duitaledi e sega ni duavata kei na bula e tu vakadodonu. Ena rawa ni kaya e dua, ni ko ira na tamata vuku era vakaitavi tiko ena kena buli nai yaragi kacabote me rawa ni kauta mai na vakacaca era vuku vakalevu cake, ia, na cava na vua ni nodra cakacaka? Mevaka sa tukuni oti ni kilaka e tu duadua e sega ni yaga.

Wilika na Vakaibalebale 1:7. Na cava e vakatakila na tikina oqo ni uto ni vuli vakalou?

Edua na Dauvolaivola, e sega ni kila na Kalou, e vulica na vuravura kei na veikaukauwa eso era tu kina, qai vola: “Na levu ga ni kena matata na univesi, na levu ni kena tawa yaga.” Na cava e kaya veikeda me baleta na vuku na gaunisala ena rawa kina ena vuku vakataki koya, me sega walega ni tawa vakaibalebale ia, o koya e ca sara, oya ni veiliutaki ki na cala e levu sara?

Na Turaga e Sauma na Taro nei Jope

Wilika na Jope 38. Na cava e vakatavulici keda kina me baleta na Kalou, sega ni Dauveibuli walega ia e Daunivakatulewa ni bula ke-gega? Ena rawa vakacava ki na dina bibi oqo me na tara na gaunis-ala eda kila kina na arts and sciences?

“E vuqa era sa vakatavulica ni kaukauwa e yaga vakalevu e tiko ena veika e sa vakavotukanataki tu—na mataqali yau vaka-koya e vakadewataki ki na veika sa vakavotukanataki tu, sa qai biu tu me cakacaka mai na kaukauwa sa taukena oti mai; kei na cakacaka ni veika buli e basika ni sa duavata kei na lawa tudei, ka sega ni rawa Vua na Kalou me vakacacana. Oqo na vakadidike lasu, ka sega ni tokona na Vosa ni Kalou. Na veika bula era dauniveiqaravi nei Koya a buli ira. . . . Na veika bula era tusanaka edua na vuku, e dua na ka e bula tu ga, e dua na kaukauwa bula ka cakacaka e loma ka vaka-kina ena loma ni nona lawa. E tiko ena veika bula na cakacaka tawa vakaiyalayala ni Tamana kei na Luvena. Ko Karisito e kaya, ‘Sa cakacaka tikoga ko Tamaqu, koi au talega au sa cakacaka.’ John 5:17.”—Ellen G. White, *Patriarchs and Prophets*, p. 114.

Ka ni rarawa, mevaka sa tukuni taumada, ni vuqa na cakacaka ni vakadidike vakavuku e vakayacori tiko ena vakananau e sega ni va-Kalou. Sa kenai balebale ni sa rawa ki vua e dua na dauvakadidike vakavuku me vakadigova tiko e dua na ka e totoka ka maucokona vakaoti, qai kaya ni tubu ga vakataki koya, ka sega na inaki e salavata mai. Oya dina na ka era kaya tiko na dauvakadidike vakavuku ena veitabagauna kece sara. Na bula e vura-vura, ena kena totoka kei na kena maucokona vinaka—mai dua na bebe ki na tamata—e vakamacalataki ni oya na ka e cakava na wainimate ena loma ni bilioni na yabaki sa oti, ka sa laki yaco vakacalaka me bula, kei na veiveisau e sega ni nakiti oqo sa laki yaco kina na bula ena veika kece e yavala ka cegu tiko ena gauna oqo.

Na vuku ena gauna oqo, e kaya ni vakananau ni Nona bula vakataki Koya na Dauveibuli, e sega ni vakatovolei rawa vakavuku ka dua oqo na vakananau e sega ni rawa me walia rawa na vuku. Na vakananau oqo e sega ni dua na ka e vakatavuvulitaka vakataki koya na vuku, ia e vakaisosomitaki ena veivakananau titobu me coqa na veivakarautaki mai vei ira na daunivakadidike vaka-taki ira.

Na leqa oya ni Vola Tabu e vakatavuvulitaka ni sega walega ni bulia na veika kece na Kalou ia e vakatulewataka talega. Sa kenai balebale oya ni Vuli Vakalotu dina ena dodonu me cakacaka mai ena vakananau e duidui vakaoti mai na ka era kaya tiko na vuku. Ena basika na veisaqasaqa, vakauasivi ni sa tara yani na ka dina.

Kuri ni Vakasama: E rua na vakasama vakavuku e basika ka vakavuna na kena laki yaco me kina me dina e vuqa na ka, ka yaco me cala na ka dina; Matai, ko ira na vuku era vulica na vuravura, ena dodonu me rai ga ki na vuravura me sauma vei ira na vakatataro; karua, era nanuma na vuku ni lawa ni veika bula ena dodonu me tudei tu ga. Ia koi rau ruarua oqo erau cala ni biu vata kei na ka dina.

Taura mada na kenai matai, o koya na kena yaco e dua na ka e vu mai na veika sa tu me laki yaco me basika kina e dua tale na ka. Oya e vinaka ena kena vakamuri na cagi kaukauwa, ia e ca sara vakalevu mai na tawa yaga ni ka dina e tekivu “Enai vakatekivu sa bulia na lomalagi kei na vuravura na Kalou” (Vakatekivu 1:1). Na cava era na vakatavulica veikeda ko ira na vuku, ena vuku ni nodra sega ni duavata kei nai tekitekivu ni dua na kaukauwa e duatani vakaoti, ena vuku ni nodra a sega ni duavata kei na kaukauwa vuni oya ni ka dina?

Kei na tu dei ni veika bula? E rairai vakaibalebale na ka oqo, vakavo ena Roma 5: 12— “Ia mevaka sa curu ki vuravura nai valavala ca ena vuku ni tamata e le dua, kei na mate ena vuku ni valavala ca, a sa yaco vaka-kina na mate ki na tamata kecega ni sa cala na tamata kecega”—taura mada na yalayala ni ituvaki ni vanua, kei na duidui ni kenai vakatagedegede, mai na veika kece era sega ni duavata kina na vuku. Na vuravura e sega ni basika kina na mate ena duidui vakaoti mai na veika eda na rawa ni vulica ena gauna oqo, ia na kena nanumi ni vaka era tautauvata, ia era sega, era veivakacalai talega.

Ena vuku ni ka oya, e laki cala kina na nodra nanuma na vuku me baleta nai tekitekivu, baleta ni ra cakitaka e rua na ka bibi ni veibuli: na kaukauwa vuni ka tiko mai dakuna kei na bibi ni kena sa vakavotukana na cacavukavuka e tiko ena maliwa ni veibuli taumada kei na veika sa tu e matada ena gauna oqo.

Taro ni Veiwasei:

1. Veivosakitaka na vosa oqo, na totoka. Na cava na totoka? Eda na vakamacalataka rawa vakacava? Ena vakamacalataka ka kila vakacava e dua na tamata lotu na totoka mai vei ira na sega ni lotu?

2. Ena rawa vei Karisito me lako mai ki vuravura mevaka e dua na dauvakadidike, ka sau levu duadua ena vuku ni Nona vakadidike. Ena rawa Vua me vakumuna vata mai na rogo mevakataki ira na dau lagasere. Ia, e lako mai ka vakatavulici me dua na matai yalomalumulumu. E a tiko ena gauna ni veibuli, ia e vakatavulici me daukaulotu ka rawata vakavinaka na Nonai tavi. Na veivakayaloqaqataki cava ena rawa ni kauta mai ki veikeda, se na vanua cava ga eda tu kina ena noda lakolako ni vuli ka?

3. E dina ga ni so vei ira na tawa lotu Vakarisito era kacivi mera qasenivuli ena veikoronivuli, na Lotu Vakarisito ena rawa ni ra veivakatavulici vei ira na tani ena vosa kei na cakacaka, era nakita se sega ni kila vakadua. Ena vuku ni ka oqo, nai tovo cava ena dodonu mera bucina cake na Lotu Vakarisito, mevaka e dua na gonevuli nei Karisito kei na dua na qasenivuli e vuravura?

